

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 25 april 1932 kl. 4.30 e. m.

Utlåtande, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande över nedannämnda till utskottet hänvisade framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

A. Allmänna indragningsstaten.**I. Justitiedepartementet.**

1:o.

I en till riksdagen avlåten, den 15 januari 1932 dagtecknad proposition nr 69 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 1, avseende justitiedepartementet, föreslagit riksdagen medgiva, att förre vaktkonstapeln vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona Anders Petter Andersson Lindqvists *änka Ingrid Maria Lindqvist, född Svensdotter*, må, räknat från och med den 1 mars 1931, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 384 kronor; dock med skyldighet för henne att vidkännas avdrag med beloppet av det tillfälliga understöd å 384 kronor, som hon tilldelats jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 16 juli 1931.

*Ang.
pension åt
vaktkonsta-
peln A. P.
Anderssons
Lindqvists
änka.*

Av handlingarna i ärendet framgår, att mannen Lindqvist, som var född den 1 november 1845, inträtt i fångvårdens tjänst den 20 november 1873, förordnats till vaktkonstapel vid dåvarande straffängelset, sedermera tvångsarbetsanstalten i Karlskrona den 27 april 1877 samt konstituerats till ordinarie vaktkonstapel den 19 december 1882; att han efter mer än 37 års anställning avgått ur tjänsten med utgången av januari månad 1911 mot åtnjutande av årlig pension av 800 kronor; att han icke varit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa; att Lindqvist, som avlidit i februari

månad 1931, efterlämnat hustru och en dotter; att bouppteckningen efter mannen utvisar brist i boet; att änkan, som är född den 11 december 1849 och alltså 82 år gammal, enligt intyg av pastorsämbetet i Karlskrona stadsförsamling är medellös och i behov av allt det understöd, som kan beredas henne; samt att änkan icke har barn eller nära anhörig, som är i stånd att bidra till hennes uppehälle.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

I anslutning till vad tidigare i liknande ärenden pläгат medgivnas tillstyrker utskottet, att pension av statsmedel i förevarande fall beviljas. Med biträdande av Kungl. Maj:ts härutinnan framlagda förslag hemställas utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

2:o.

*Ang.
pension åt
f. d. vakt-
konstapeln
G. A. Anders-
sons änka.*

I en till riksdagen avlåten, den 11 mars 1932 dagtecknad proposition nr 231 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 1, avseende justitiedepartementet, föreslagit riksdagen medgiva, att f. d. vaktkonstapeln vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö Gustaf Albert Anderssons änka *Maria Albertina Andersson, född Hallin*, må från och med den 1 december 1931 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 384 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Gustaf Albert Andersson, som var född den 4 december 1852, anställdes såsom extra vaktkonstapel vid centralfängelset å Långholmen den 8 juli 1874, antogs till ordinarie vaktkonstapel vid samma fängelse från och med den 2 juli 1875 samt transporterades i samma befattning till tvångsarbetsanstalten å Svartsjö i oktober 1894; att han erhöi avsked med utgången av december månad 1917 med en årlig pension av 1,000 kronor; samt att han icke var delägare i civilstatens änke- och pupillkassa.

Vidare inhämtas, att Gustaf Albert Andersson vid sin död efterlämnade, förutom änkan, född den 30 augusti 1867, ogifta dottern Edit Maria, född den 16 augusti 1898; att behållningen i boet efter Andersson uppgick till omkring 6,120 kronor, därav en till 3,500 kronor taxerad fastighet; att änkan Anderssons arbetsförmåga på grund av sjukdom (kronisk ledgångsreumatism i armar och händer med deformation av fingrarnas leder) är i väsentlig grad nedsatt, samt att dottern för vård av

modern är nödsakad vistas i hemmet och på grund därav förhindrad att genom förvärvsarbete bereda sig inkomst.

Beträffande utredningen i övrigt hänvisas till propositionen.

Utskottet tillstyrker, att pension i förevarande fall beviljas med av Kungl. Maj:t föreslaget belopp. Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

II. Försvarsdepartementet.

3:o.

I en till riksdagen avlåten, den 26 februari 1932 dagtecknad proposition nr 145, vilken beträffande försvarsdepartementet innefattar förslag i två med nummer 1 och 2 betecknade punkter, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att vart och ett av avlidne förre underofficeren av 3:e graden vid flottan Karl Ernst Vilhelm Anderssons och hans efterlämnade änka Agnes Emilia Rebecka Anderssons, född Olsson, minderåriga barn *Arne Vilhelm, Olle Lennart, Anna Greta Vivian Emilia, Gertrud Gudrun och Maj Ingrid Charlotta* må från och med den 1 maj 1931 till och med utgången av det kalenderår, varunder barnet uppnår 18 års ålder, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 96 kronor.

*Ang.
uppfostrings-
bidrag åt förre
underofficeren
av 3:e graden
vid flottan K.
E. V. Anders-
sons minder-
åriga barn.*

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande.

Andersson, som var född den 4 augusti 1884, avled den 27 april 1931 samt efterlämnade, förutom änkan, vilken är född den 8 april 1894 och alltså 38 år gammal, de fem minderåriga barnen Arne Vilhelm, född den 15 september 1914, Olle Lennart, född den 27 december 1915, Anna Greta Vivian Emilia, född den 11 augusti 1917, Gertrud Gudrun, född den 9 juni 1923, samt Maj Ingrid Charlotta, född den 9 maj 1928.

Beträffande Anderssons tjänstgöring har inhämtats, att han under tiden den 1 november 1901—den 31 oktober 1907 var anställd vid Karlskrona kustartilleriregemente samt att han den 1 december 1911 inskrevs vid sjömanskåren och den 31 december 1918 konstituerades till underofficer av 3:e graden vid flottan. Enär Anderssons hälsotillstånd sedermera ansågs vara sådant, att han icke kunde föreslås till erhållande av fullmakt

å underofficersbeställningen, blev han, efter det ett av Kungl. Maj:t meddelat särskilt tillstånd för honom att kvarstå i tjänsten tilländagått, jämlikt bestämmelserna i § 167 mom. 4 av reglementet för marinen, del I, entledigad från och med den 1 juli 1923. I anledning av en av Andersson hos direktionen över flottans pensionskassa gjord ansökning om pension meddelade direktionen den 14 december 1923 det beslut, att — enär Andersson, som i avseende å ålder och tjänstetid icke uppfyllt föreskrivna villkor för erhållande av pension från nämnda pensionskassa, blivit avskedad från sin tjänst vid flottan, icke på den grund, att han i följd av sjukdom vore oförmögen till vidare tjänstgöring, utan jämlikt bestämmelserna i § 167 mom. 4 av reglementet för marinen, del I — direktionen funne Andersson icke berättigad till pension från kassan. Då Andersson sålunda vid avgång ur tjänst icke ägde rätt till pension ur flottans pensionskassa eller eljest av statsmedel, har jämlikt § 23 mom. 3 av pensionskassans reglemente vid avgången gratialrätten för hans änka och barn förfallit, men har till Andersson återbetalats så mycket av de erlagda gratialavgifterna, som enligt försäkringstekniska grunder utgjorde deras matematiska värde, eller 287 kronor 23 öre.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition den 6 mars 1925 (nr 128) beviljade riksdagen Andersson en årlig pension å 700 kronor, att utgå från och med den 1 juli 1923 och bestridas från allmänna indragningsstaten.

I förenämnda proposition anfördes, bland annat, att Andersson lede av kronisk lungsjukdom, som dock icke konstaterats vara obotlig; att denna sjukdom måste anses stå i samband med i tjänsten ådragen lungsjukdom, varav han tidvis lidit redan under åren 1914—1916; samt att hans arbetsförmåga på grund av berörda sjuklighet torde kunna anses vara nedsatt till hälften.

Efter avskedet från flottan hade Andersson till en början sökt bereda sig utkomst såsom agent för olika firmor samt sedan januari 1928 intill sin död den 27 april 1931 med undantag av två tidsperioder om tillhoppa omkring 8 månader innehaft olika anställningar såsom maskinist å handelsfartyg. Han omkom genom drunkning i Dunkerques hamn. Enär Anderssons död måste anses hava orsakats av olycksfall utom arbetet, fann vederbörande försäkringsbolag (Arbetsgivarnas ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag) Anderssons efterlevande icke berättigade till någon ersättning från bolaget.

Bouppteckningen efter Andersson utvisade en brist i boet av 867 kronor.

Rörande änkan Anderssons förmåga att genom arbete bidra till familjens uppehälle anföres i ett av kyrkoherden i Rödeby församling den 15 juni 1931 utfärdat intyg följande:

Agnes Andersson, som på grund av försvagad hälsa ej vore fullt arbetsför, vore uteslutande bunden vid sina många barns vård och hemmets skötsel i övrigt. Härtill komme, att hennes äldsta dotter vore sjuklig. Under sådana förhållanden vore det uppenbart, att hon ej kunde förskaf-

fa sig någon nämnvärd kontant inkomst. Enligt uppgift av fattigvårdsstyrelsens ordförande åtnjöte familjen ej något kommunalt understöd.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

4:o.

Under punkten 2 av förevarande proposition föreslås, att konstruktören vid ingenjördepartementet vid flottans varv i Stockholm Viktor Ferdinand Israelssons änka *Amalia Israelsson, född Börjesson*, må, räknat från och med den 1 september 1931, under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 396 kronor.

Ang.
pension åt
konstruktören
V. F. Israelssons
änka.

Av handlingarna i ärendet framgår, att konstruktören Israelsson, som var född den 7 januari 1864 och avled den 11 augusti 1931, var anställd vid ritkontoret hos ingenjördepartementet vid flottans varv i Stockholm alltsedan den 19 juni 1890, nämligen såsom ritare under tiden intill utgången av år 1920 och såsom konstruktör under tiden därefter, samt att han av varvschefen vid flottans station i Stockholm den 30 april 1929 antogs att från och med den 1 juli 1928 räknat vara konstruktör i 18:e lönegraden i den i kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 215) med avlöningsbestämmelser för vissa civila och civilmilitära icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet intagna löneplanen för extra ordinarie tjänstemän, med placering såsom föreståndare för ritkontoret.

Vidare inhämtas, att Israelsson vid sin död efterlämnade, förutom änkan *Amalia Israelsson*, född den 15 november 1863, de fyra barnen *Thure Viktor*, *Ragnar Eugen*, *Ragnhild Hedvig Maria* och *Ernst Olof*, födda respektive år 1889, 1892, 1896 och 1897; att bouppteckningen efter Israelsson utvisar en brist i boet å omkring 1,550 kronor; att *Amalia Israelsson* enligt företett läkarintyg på grund av sjukdom (högt blodtryck, mag- och tarmkatarr och nervositet) sannolikt för framtiden är oförmögen till arbete och i behov av ständig omvårdnad; samt att *Amalia Israelsson*, enär mannen icke innehåft sådan befattning, som varit förenad med delaktighet i flottans pensionskassa, icke är berättigad till gratial ur nämnda kassa.

Beträffande barnens förmåga att bidra till hennes uppehälle har *Amalia Israelsson* lämnat följande, vederbörligen bestyrkta upplysningar:

Barnen kunde endast i ringa mån bidra till moderns försörjning. Äldste sonen Thure Viktor vore medicine kandidat utan stadigvarande tjänst och säker inkomst. Sonen Ragnar Eugen, vilken ägnat sig åt bankverksamhet, hade sedan år 1923 endast periodvis haft arbete och vore sedan den 25 augusti 1931 anställd såsom kassör i enskild tjänst med en lön av 250 kronor i månaden. De långa arbetslöshetsperioderna hade för honom medfört ekonomiska svårigheter, vars verkningar lång tid framåt vore kännbara. Dottern Ragnhild Hedvig Maria vore anställd såsom assistent hos Skyddsvärnet i Stockholm med en lön av 200 kronor i månaden. Samtliga dessa tre barn, alla ogifta, vistades i hemmet. Yngste sonen Ernst Olof, vilken vore gift, hade icke någon anställning, men hans hustru innehade en mindre skoaffär i Göteborg. Själv hade han tidigare ägnat sig åt jordbruk men måst upphöra därmed på grund av ekonomiska svårigheter.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet, som ansett sig kunna tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, får hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må vinna riksdagens bifall.

5:o.

Ang.
årligt under-
stöd åt
f. d. förråds-
förmannen
K. A. Anders-
sons änka.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 249 har herr *Laurén* hemställt, »att riksdagen måtte bevilja *änkan* efter avlidne förrådsförmannen vid Åkers krutbruk Karl August Andersson, *Augusta Matilda Andersson, född Eriksson*, en årlig pension från allmänna indragningsstaten å 384 kronor, att utgå från och med den 1 innevarande januari.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för förslaget, må hänvisas till motionen.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att förrådsförmannen vid Åkers krutbruk Karl August Andersson den 1 april 1930 efter en tjänstetid av 17 år erhöll avsked från sin befattning samt att han därvid tillerkändes en förtidspension å 820 kronor. Andersson avled den 27 januari 1931, efterlämnande änka, *Augusta Matilda Andersson, född Eriksson* den 8 juli 1875 och alltså nu 56 år gammal, samt tre barn, två söner och en dotter. Enligt ett den 11 april 1931 dagtecknat läkarintyg är ankans arbetsförmåga på grund av vissa sjukdomar nedsatt till en tredjedel av normal arbetsförmåga. Den ene av sönerna tjänstgör såsom kontorist vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori med en årlig lön, förutom dyrtidstillägg, av 2,916 kronor, och den andre är anställd såsom arbetare vid Åkers krutbruk, för vilken anställning han under år 1930 åtnjöt en kontant inkomst

av 2,165 kronor 7 öre, vartill sedermera kommit fri bostad om ett rum och kök. Dottern är gift med en tjänsteman vid krutbruket, vilkens lön under år 1930 utgjorde 2,856 kronor jämte dyrtidstillägg. Bouppteckningen efter förrådsförmannen Andersson utvisade en behållning av 612 kronor 22 öre.

Sedan styresmannen för Åkers krutbruk i skrivelse till *arméförvaltningens artilleridepartement* den 24 februari 1931 anhållit om pension åt änkan Andersson, hemställde departementet hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville bevilja änkan ett årligt understöd till belopp av 384 kronor att utgå från och med den 1 februari 1931.

I ärendet avgav *statskontoret* den 4 april 1931 utlåtande och anförde däri att, då änkan Andersson icke vore mer än något över 55 år gammal och, såvitt av handlingarna framginge, helt arbetsför samt då hon syntes kunna från barnen påräkna god hjälp till uppehållet, fullt tillräckliga skäl för beviljande av änkepension av statsmedel knappast kunde anses föreligga i detta fall.

Med anledning av vad statskontoret framhållit angående änkan Anderssons hälsotillstånd, överlämnade *styresmannen för Åkers krutbruk* med skrivelse den 13 april 1931 till statskontoret ett av brukets läkare utfärdat intyg, enligt vilket ankans arbetsförmåga vore nedsatt till en tredjedel av normal arbetsförmåga. I samband därmed ifrågasatte styresmannen, huruvida möjligheterna för änkan att erhålla understöd från barnen skäligen borde anses utgöra hinder för beviljande av änkepension i förevarande fall och erinrade därvid, att riksdagen år 1925 tillerkänt änkan efter verkstadsarbetaren A. Stenborg en årlig pension, oaktat hennes barn varit i avsevärt bättre ekonomiska förhållanden än änkan Anderssons.

På grund av vad sålunda förekommit anförde *statskontoret* i skrivelse den 14 april 1931 till finansdepartementet, att även om det i statskontorets utlåtande den 4 samma månad gjorda och på styresmannens då föreliggande utredning grundade antagandet, att änkan Andersson vore fullt arbetsför, visat sig oriktigt, den andra av statskontoret åberopade omständigheten kvarstode, nämligen att änkan Anderssons barn syntes vara i den ställning, att de kunde och borde sörja för moderns underhåll på ålderdomen. När det gällt att efter billighetsskäl avgöra, huruvida änkepension av statsmedel borde beredas, hade hittills under liknande förhållanden sådan förmån icke ansetts kunna beviljas.

Vad beträffade det åberopade precedensfallet hänvisade statskontoret till propositionen nr 129/1925, punkten 4, varav framginge, att det visserligen ansetts i någon mån tveksamt, huruvida pension av statsmedel bort beredas änkan Stenborg, men att sådan förmån likväl tillstyrkts av särskild anledning, som icke ägde motsvarighet i förevarande fall.

I anslutning till vad sålunda anförts förklarade sig statskontoret sakna anledning frånga sin tidigare uttalade mening.

Genom beslut den 19 juni 1931 fann *Kungl. Maj:t* icke skäl bifalla framställningen om pension åt änkan Andersson.

Såsom stöd för yrkandet om pension åt änkan Andersson framhålles i *motionen* särskilt, att hennes äldste son, som hade en lön av 260 kronor i månaden, lede av svår öronsjukdom sedan ett par år tillbaka, att hennes andre son hade en lön av endast 160 kronor i månaden jämte bostad och ved, att hennes dotter, vilkens man hade en inkomst av 270 kronor i månaden, hade ett barn, som vore ett år gammalt, ävensom att det kunde antagas, att *Kungl. Maj:ts* avslag föranletts av ofullständiga uppgifter om änkan Anderssons hälsotillstånd.

Utskottet.

Vad angår det av motionären gjorda antagandet, att *Kungl. Maj:ts* beslut att avslå framställningen om pension åt änkan Andersson skulle hava föranletts av ofullständiga uppgifter om änkans hälsotillstånd, framgår av utredningen i ärendet, att samtliga i detta avseende nu åberopade omständigheter varit kända vid *Kungl. Maj:ts* behandling av ärendet. Däremot hava i *motionen* meddelats vissa ytterligare uppgifter rörande barnens levnadsförhållanden, vilka uppgifter icke synas hava varit tillgängliga vid prövningen av änkan Anderssons pensionsansökan. Vid sådant förhållande synas skäl föreligga för att ärendet göres till föremål för ny framställning till *Kungl. Maj:t*. Att riksdagen nu skulle, med avvikelse från den ståndpunkt, *Kungl. Maj:t* intagit, bevilja pension åt änkan Andersson har utskottet — även om utskottet för sin del funnit vissa skäl tala för att något understöd i förevarande fall beredes — ansett sig icke böra tillstyrka.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion II:249 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

6:o.

*Ang.
ärligt under-
stöd åt sol-
daten K. J.
Ömans änka.*

I en inom andra kammaren väckt motion nr 256 har herr *Lundström* hemställt, »att riksdagen måtte bevilja *soldatänkan Anna Henrika Öman* ett ärligt understöd till belopp, som kan befinnas skäligt, att utgå från och med den 1 januari 1932».

Beträffande motiveringen för förslaget får utskottet hänvisa till *motionen*.

Av tillgängliga handlingar framgår, att Karl Johan Öman, som var född den 8 juli 1867 och avled den 20 augusti 1923, hade tjänstgjort såsom

indelt soldat vid Norrbottens regemente och efter avsked från sin anställning åtnjutit underhåll ur Vadstena krigsmanshuskassa; samt att hans efterlämnade änka Anna Henrika Öman, född Nilsdotter den 27 september 1866 och alltså 65 år gammal, är oförmögen till arbete och under de senaste åren åtnjutit understöd från fattigvården.

Utskottet veterligt har riksdagen hittills icke medgivit understöd åt efterlevande efter indelt eller f. d. indelt manskap, vilket manskap icke är att anse såsom statstjänare i egentlig mening. Vid sådant förhållande och då några skäl av beskaffenhet att i detta fall böra föranleda ett frångående av denna praxis icke blivit förebragta, finner sig utskottet böra avstyrka bifall till nu förevarande motion.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att förevarande motion II:256 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

III. Socialdepartementet.

7:o.

I en till riksdagen avlåten, den 26 februari 1932 dagtecknad proposition nr 145 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 3, avseende socialdepartementet, föreslagit riksdagen medgiva, att vart och ett av avlidne förste amanuensen hos riksförsäkringsanstalten Alarik Ferdinand Nordmarks och hans frånskilda hustru Margareta Maria Vilhelmina Nordmarks, född Pettersson, minderåriga barn *Ingrid Anna Emilia, Vera Margareta* och *Gudrun Emilia* må från och med den 1 augusti 1931 till och med utgången av det kalenderår, varunder barnet uppnår 18 års ålder, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 384 kronor.

Ang.
uppfostrings-
bidrag åt
förste amanu-
ensen hos riks-
försäkrings-
anstalten A. F.
Nordmarks
minderåriga
barn.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Nordmark, som var född den 14 februari 1893 och avled den 17 juli 1931, avlade filosofie kandidatexamen vid universitetet i Uppsala den 15 december 1916 samt juris kandidatexamen vid Stockholms högskola den 13 april 1929; att han den 12 juni 1917 antogs till extra ordinarie amanuens vid Stockholms stads statistiska kontor, varest han under år 1917 var förordnad såsom aktuarie under 1 månad 27 dagar samt under år 1918 innehade förordnande såsom amanuens och biträdande aktuarie under 6 månader; att han under tiden den 1 mars—den 30 september 1917 tjänstgjorde såsom extra ordinarie tjänsteman hos socialstyrelsen; att han under år 1918 under en tid av 2½ måna-

der innehade anställning å Svenska arbetsgivarföreningens statistiska byrå; att han den 23 april 1919 anställdes såsom extra tjänsteman hos riksförsäkringsanstalten, varest han förordnades till amanuens från och med den 23 juni 1919 och till förste amanuens från och med den 1 juni 1922; att han på grund av riksförsäkringsanstaltens särskilda förordnanden uppehållit befattning, motsvarande nuvarande 21:a lönegraden, under sammanlagt 3 år 2 månader 4 dagar; samt att han vid sin död var placerad i 18:e lönegraden 18:e löneklassen i gällande löneplan för extra ordinarie tjänstemän med en avlöning av 5,304 kronor för år.

Vidare inhämtas, att Nordmark sedan den 2 april 1930 var skild från sin hustru, vilken numera är omgift; att han med henne hade förenämnda tre barn, Ingrid Anna Emilia, född den 26 januari 1923, Vera Margareta, född den 5 maj 1924 samt Gudrun Emilia, född den 28 oktober 1926; att biträdande överlantmätaren Valfrid Holm och dennes hustru Vera Holm, född Nordmark, den 4 augusti 1931 förordnats att vara förmyndare för samt hava vårdnaden om barnen; samt att makarna Holm i en till chefen för riksförsäkringsanstalten ställd skrift anhållit om utverkande av uppfostringsbidrag för myndlingarna.

I ärendet företedd bouppteckning efter Nordmark utvisar, att dödsboets tillgångar uppgingo till 799 kronor 23 öre och skulderna i boet till 22,361 kronor 77 öre.

Enligt ett av sociala distriktsbyråernas i Stockholm centralkansli den 28 januari 1932 utfärdat intyg sakna Nordmarks omförmälda barn egna medel samt underhåll och vård av annan.

I övrigt åberopar utskottet vad propositionen innehåller.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts här avhandlade förslag hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må av riksdagen bifallas.

8:o.

Ang.
pension åt
t. f. sekre-
teraren hos
riksförsäk-
ringsanstal-
ten C. A.
Olsson Cron-
ströms änka
Agda Helena
Elisabeth
Cronström.

I en till riksdagen avlåten, den 11 mars 1932 dagtecknad proposition nr 231 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 2, avseende socialdepartementet, föreslagit riksdagen medgiva, att tillförordnade sekreteraren, notarien å extra stat hos riksförsäkringsanstalten Carl Arthur Olsson Cronströms änka *Agda Helena Elisabeth Cronström, född Arbin*, må från och med den 1 februari 1931 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 600 kronor.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Cronström, som var född den 9 juli 1889, efter att hava avlagt kansliexamen inträdde i statens tjänst den 18 maj 1912 såsom extra ordinarie tjänsteman i fångvårdsstyrelsen; att han de följande åren till början av år 1918 tjänstgjorde dels i nämnda verk, dels ock i kammarkollegium och läroverksöverstyrelsen, i vilka ämbetsverk han innehade förordnande såsom arkivarie i omkring tre månader samt såsom aktuarie, notarie och registrator sammanlagt omkring fyra år, varjämte han vissa tider bestred amanuensbefattning; att han från och med den 21 januari 1918 antogs till amanuens hos riksförsäkringsanstalten samt från och med den 1 mars 1918 till och med den 31 maj 1919 uppehöll notarietjänst därstädes; att han den 1 juni 1919 blev notarie å extra stat hos anstalten, vilken befattning han innehade till sitt den 28 januari 1931 timade frånfälle; att han därjämte från och med den 27 oktober 1927 till och med den 18 juli 1929 enligt anstaltens särskilda beslut innehade förordnande att uppehålla en vakant sekreterarbefattning å ordinarie stat samt — sedan förordnande å befattningen kungjorts till ansökning — den 19 juli 1929 av Kungl. Maj:t förordnades att tills vidare uppehålla samma sekreterarbefattning, vilket förordnande han innehade till sin död; att han jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 15 februari 1929 på grund av detta förordnande åtnjöt samma förmåner, som om han varit innehavare av sekreterarbefattning å extra stat; samt att han omkring två månader uppehållit byråchefsbefattning, varjämte han före den 27 oktober 1927 uppehållit sekreterarbefattning under omkring 1 år 9 månader.

Vidare framgår av handlingarna, att Cronström efterlämnat, förutom änkan, vilken är född den 13 oktober 1895, dottern Brita Elisabeth, född den 5 oktober 1925; att änkan sedan den 1 juli 1930 innehaft befattning som ordinarie småskollärlarinna vid Stockholms stads folkskolor; att enligt förrättad bouppteckning efter Cronström tillgångarna i boet uppgingo till 15,836 kronor 76 öre, därav i lösören 1,978 kronor 50 öre, samt skulderna till 10,635 kronor 63 öre, i vilket belopp emellertid ingick kontrakterad hyra för tiden 1 april 1931—30 september 1932 med 5,900 kronor; samt att på grund av mellan makarna upprättat inbördes testamente den del av den avlidnes kvarlåtenskap, som ej utgjorde bröstärvinges laglott, med full äganderätt skulle tillfalla änkan.

Frågan om understöd åt Cronströms efterlevande var nästförflutet år föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning med föranledande av en då föreliggande framställning av riksförsäkringsanstalten om utverkande av pension åt Cronströms änka och uppfostringsbidrag åt makarnas dotter.

I berörda framställning anförde *riksförsäkringsanstalten* i huvudsak följande:

Oaktat anstalten varit i verksamhet sedan år 1902, hade anstaltens organisationsfråga ännu icke blivit slutgiltigt löst. På grund härav hade endast ett fåtal av anstaltens befattningshavare ordinarie anställning. Ej mer än 41 befattningar, inberäknat 22 biträdes- och expeditivvaktsbefattningar, vore uppförda å ordinarie stat. Då hela antalet befattningshavare i anstalten vid 1931 års ingång utgjorde 329, uppginge antalet ordinarie befattningar endast till cirka 12 procent därav. Riksförsäkringsanstalten intoge sålunda uti ifrågavarande hänseende en synnerligen ogynnsam och i statsförvaltningen sannolikt enastående ställning. Tid efter annan hade riksförsäkringsanstalten gjort framställning om anstaltens försättande på ordinarie stat i större utsträckning, vilket emellertid ej ansetts kunna föranleda åtgärd med hänsyn till de alltfjämt fortgående utredningarna på socialförsäkringens område. Läget hade ytterligare förvärrats genom den sedan ett flertal år tillämpade vakanssättningen av tjänster. Det syntes emellertid icke skäligt, att anstaltens befattningshavare eller deras efterlevande bleve lidande till följd av dröjsmålet med lösande av anstaltens organisationsfråga.

Vad beträffade Cronström, vilkens stora nit och skicklighet i arbetet anstalten vitsordade, skulle han under normala förhållanden givetvis innehafva notarietjänst å ordinarie stat och sannolikt även sekreterarbefattning å sådan stat. Då han på grund av de säregna förhållandena vid anstalten varit förhindrad vinna delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa, syntes det befogat, att hans änka och barn av statsmedel erhöles pension.

Riksförsäkringsanstalten ville erinra om att 1928 års riksdag enligt skrivelse nr 354 (punkt 31) medgivit, att änkan efter tjänstförrättande sekreteraren hos anstalten, notarien å extra stat A. E. Nordgren finge uppbära en årlig pension å 720 kronor. I riksdagens nyssnämnda skrivelse hade anförts, bland annat, följande: »Såsom framgår av utredningen i ärendet innehade Nordgren icke ordinarie befattning, till följd varav han saknat möjlighet att ingå i civilstatens änke- och pupillkassa och därigenom grundlägga pensionsrätt för sin hustru. Anledningen till att Nordgrens tjänst i likhet med det stora flertalet av riksförsäkringsanstaltens befattningar icke blivit uppförd å ordinarie stat, torde såsom riksförsäkringsanstalten i avgivet utlåtande framhållit stå i samband därmed, att frågan om socialförsäkringens organisation ännu icke blivit slutgiltigt avgjord. Med hänsyn härtill synas starka billighetsskäl föreligga för beredande av någon pension av statsmedel såsom bidrag till änkan Nordgrens uppehälle. Vid bestämmandet av storleken av denna pension torde, då mannen Nordgren icke erlagt några pensionsavgifter, en viss reduktion böra äga rum av det belopp, som skolat utgå, därest Nordgren varit ordinarie notarie. Vid sådant förhållande finner riksdagen det av statskontoret i avgivet utlåtande föreslagna pensionsbeloppet av 720 kronor skäligt.»

De skäl, som riksdagen anförde i omförmälda skrivelse angående notarien Nordgrens änka, syntes riksförsäkringsanstalten till fullo motivera, att pension beviljades även de efterlevande efter Cronström. Den omständigheten, att dessa icke alldeles saknade medel till sitt uppehälle samt att änkan tills vidare vore i stånd att utföra förvärvsarbete, syntes under föreliggande förhållanden icke böra tillmätas betydelse.

Statskontoret, som avgav utlåtande i ärendet, anförde däri att på grund av vad riksförsäkringsanstalten andragit och meddelat rö-

rande anställningsförhållandena hos anstalten och därav föranledd försening av befordran till ordinarie tjänst vid verket, statskontoret ansåge, att Cronströms änka, oaktat hon endast vore 35 år gammal och själv innehade ordinarie tjänst såsom småskollärlarinna vid Stockholms folkskolor, väl borde erhålla någon änkepension, men att beloppet borde begränsas till 720 kronor, motsvarande vad av 1928 års riksdag beviljats notarien A. E. Nordgrens änka, ävensom att makarna Cronströms dotter borde i uppfostringsbidrag undfå 300 kronor, för år räknat.

Vid anmälan av ärendet inför Kungl. Maj:t den 13 mars 1931 anförde föredragande departementschefen följande:

På sätt riks försäkringsanstalten anført hade statsmakterna, i avbidan på avgörande av frågan om socialförsäkringens organisation, allenast beträffande ett fåtal tjänster medgivit uppförande å ordinarie stat av riks försäkringsanstaltens befattningshavare. Därest tjänsterna hos anstalten fått besättas med ordinarie innehavare, skulle Cronström — enligt vad anstalten uttalat — med säkerhet vunnit befordran till ordinarie notarie och sannolikt även kommit att innehava sekreterarbefattning å ordinarie stat. Med hänsyn härtill och med avseende å 1928 års riksdags av ämbetsverken åberopade beslut angående pension åt notarien Nordgrens änka syntes det departementschefen rimligt, att Cronströms änka — ehuru särskilt ömmande omständigheter icke kunde anses föreligga — tillerkändes pension ävensom att uppfostringsbidrag beviljades åt makarnas barn. Beträffande storleken av pensionen och uppfostringsbidraget anslöte sig departementschefen till statskontorets förslag.

I enlighet med departementschefens hemställan föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 177, punkt 1, riksdagen medgiva, att Cronströms änka och makarnas minderåriga dotter finge från och med den 1 februari 1931 å allmänna indragningsstaten uppbära, änkan en årlig pension av 720 kronor under återstående livstiden, så länge hon förbleve änka, och dottern ett årligt uppfostringsbidrag å 300 kronor intill utgången av det kalenderår, under vilket hon uppnådde 18 års ålder.

I utlåtande nr 29, punkt 5, i anledning av berörda proposition anförde *bankoutskottet* följande:

Enligt utskottets mening vore omständigheterna i förevarande fall sådana, att staten icke borde undandraga sig att lämna något understöd. I anslutning till de principer, som hittills tillämpats vid behandlingen av liknande framställningar, hade utskottet emellertid icke ansett sig kunna tillstyrka, att pension beredd Cronströms änka, vilken endast vore 35 år gammal och innehade ordinarie befattning såsom småskollärlarinna vid Stockholms stads folkskolor. Vid detta ståndpunktstagande hade utskottet icke förbisett de i propositionen framhållna särskilda anställningsförhållanden, som rådde inom riks försäkringsanstalten, men funne utskottet dessa förhållanden icke kunna utesluta en skälighetsprövning med hänsyn jämväl till övriga på frågan inverkan omständigheter. Vad därefter förslaget om beviljande av ett uppfostringsbidrag till makarna Cronströms minderåriga dotter beträffade, funne utskottet billigt, att sådant bidrag skulle utgå. Med hänsyn till den ställning, utskottet intagit

till frågan om änkepension i detta fall, syntes berörda bidrag böra bestämmas till 384 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställde bankoutskottet, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, måtte medgiva, att makarna Cronströms minderåriga dotter Brita Elisabeth finge från och med den 1 februari 1931 till och med utgången av det kalenderår, under vilket hon uppnådde 18 års ålder, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 384 kronor.

Riksdagen beslöt i enlighet med vad utskottet sålunda hemställt.

I skrivelse den 19 januari 1932 har riksförsäkringsanstalten gjort förnyad framställning om pension åt Cronströms änka och i ärendet anført följande:

Sedan 1931 års riksdag fattat beslut i frågan om understöd åt Cronströms efterlevande, hade riksdagen medgivit, att docenten vid universitetet i Lund Skölds änka och makarnas tre minderåriga barn ävensom att docenten vid universitetet i Uppsala Söderströms änka samt dessa makars tre minderåriga barn finge från och med den 1 oktober 1930 å allmänna indragningsstaten uppbära, änkorna vardera en årlig pension av 600 kronor under deras återstående livstid, samt vart och ett av barnen ett årligt uppfostringsbidrag av 384 kronor till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnådde 18 års ålder.

Med hänsyn härtill syntes det anstalten rätt och billigt, att jämväl Cronströms änka bereddes rätt att uppbära pension i den omfattning, som av riksförsäkringsanstalten föreslagits, då samma förutsättningar för erhållande av pension i huvudsak förelegat i samtliga nu omförmälda fall.

Statskontoret har i avgivet utlåtande över förevarande framställning anført följande:

Sedan bankoutskottet vid 1931 års riksdag beträffande de ganska likartade framställningarna om pensioner åt Cronströms samt docenterna Skölds och Söderströms efterlämnade änkor och barn föreslagit en enhetlig lösning, i det att uppfostringsbidrag åt de minderåriga barnen skulle beviljas med 384 kronor till vart och ett av barnen, men däremot änkepension i intet fall förekomma, hade detta förslag godkänts av riksdagen i avseende å den först behandlade framställningen om understöd åt Cronströms efterlämnade familj, varemot riksdagen, när de båda andra framställningarna därefter föredragits, bifallit framställda yrkanden om pension å 600 kronor till vardera av änkorna Sköld och Söderström jämte de av bankoutskottet tillstyrkta uppfostringsbidragen till barnen. Det förhållandet, att berörda framställningar till synes utan sakligt skäl lett till så skilda resultat, syntes enligt statskontorets mening böra föranleda till att ånyo för riksdagen framlägga frågan om beredande av pension åt Cronströms änka. Den framställning, som i propositionen nr 177 förelagts 1931 års riksdag, hade avsett att bereda änkan Cronström en pension å 720 kronor och makarna Cronströms minderåriga dotter ett årligt uppfostringsbidrag å 300 kronor. När riksdagen bestämt sistnämnda bidrag till 384 kronor, skulle det kunna ifrågasättas att bestämma änkepensionen även i detta fall liksom för änkorna Sköld och Söderström till 600 kronor för år räknat.

Departementschefen har — under hänvisning till vad han vid anmälan inför Kungl. Maj:t år 1931 av den då föreliggande framställningen från riksförsäkringsanstalten anförde till stöd för förslaget om beredande av pension åt Cronströms änka och med hänsyn till 1931 års riksdags beslut att tillerkänna pension åt änkor efter docenterna Sköld och Söderström, — förordat, att förslag om beviljande av pension åt Cronströms änka ånyo förelades riksdagen. Beträffande storleken av pensionen, vilken i propositionen till 1931 års riksdag föreslagits till 720 kronor, hade departementschefen på av statskontoret angivna skäl nu ansett sig böra tillstyrka, att pensionsbeloppet fastställdes till 600 kronor.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, beviljade 1931 års riksdag makarna Cronströms minderåriga dotter ett årligt uppfostringsbidrag av 384 kronor. Vad beträffar det föreliggande förslaget att bereda pension åt Cronströms änka, som endast är 36 år gammal och innehar ordinarie befattning såsom småskollärarinna vid Stockholms stads folkskolor, har utskottet funnit vad i ärendet förekommit icke utgöra tillräckliga skäl för ett frångående av den ståndpunkt utskottet år 1931 intog i frågan. Utskottet får alltså avstyrka, att understöd lämnas Cronströms efterlevande i vidare mån än som ägt rum genom nästlidet års riksdags beslut.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke må av riksdagen bifallas.

IV. Kommunikationsdepartementet.

9:o.

I en inom andra kammaren av herr *Lundquist* i Rotebro väckt motion nr 129 har hemställts, »att änkan *Elin Carolina Alexandra Westerman*, född *Kihlbaum*, må från och med den 1 juli 1932 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 900 kronor».

*Ang.
årligt understöd
åt förre
arbetschefen
C. L. Westermans
änka.*

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet, i den mån redogörelse i det följande ej lämnas, hänvisa till motionen.

Såsom i motionen erinrats, var frågan om årligt understöd åt förre arbetschefen *Westermans* änka föremål för behandling av 1930 års riksdag i anledning av en utav Kungl. Maj:t i proposition nr 236 gjord framställning.

Av då föreliggande handlingar i ärendet inhämtas, att Westerman, som var född den 15 november 1862, antagits i statens järnvägsbyggnaders tjänst den 20 juli 1884, att han därefter — med avbrott endast för tiden den 1 juni 1888—den 30 april 1889 — varit anställd vid järnvägsbyggnaderna till och med den 31 december 1926, därav från och med den 1 juli 1899 i befattning såsom arbetschef, att han från och med den 1 januari 1927 erhållit avsked med pension efter en sammanlagd tjänstetid av 41 år 6 månader, att han den 5 september 1929 avlidit, efterlämnande änka, född den 29 juni 1872, att änkan enligt ett den 8 november 1929 dagtecknat läkarintyg lede av höggradig neurasteni och stark blodtrycksförhöjning, varjämte hennes kroppskrafter vore nedsatta av allmänna åldersförändringar, ävensom att hon enligt intygsgivarens mening vore att anse såsom fullständigt oförmögen till arbete.

Enligt utdrag av bouppteckning utgjorde behållningen i boet efter Westerman 15,869 kronor 89 öre, varav enligt uppgift av änkan ett belopp av 4,017 kronor 75 öre belöpte på möbler, kläder och annat lösöre med föga realisationsvärde, vadan den kontanta behållningen utgjorde 11,852 kronor 14 öre.

I avgivet utlåtande anförde *järnvägsstyrelsen* bland annat, att styrelsen haft vissa principiella betänkligheter mot att understöd beviljades änka efter en tjänsteman vid statens järnvägsbyggnader, eftersom dessa tjänstemän åtnjöte viss förhöjning i avlöningen i jämförelse med tjänstemän av motsvarande lönegrad vid de trafikerade statsbanorna såsom kompensation för — jämte osäkrare anställning och mera ambulatorisk verksamhet — även det förhållandet, att sagda byggnadspersonal icke kunde vinna delägarskap i statens järnvägars änke- och pupillkassa. Styrelsen fann sig dock i detta fall böra taga särskild hänsyn till det förhållandet, att fru Westerman under en lång följd av år på grund av sjukdom måst vistas borta från sitt hem på sjukhem, en omständighet, som säkerligen varit orsaken till att Westerman oaktat ett mycket tillbakadraget och sparsamt levnadssätt icke lyckats hopspara tillräckligt belopp för änkans försörjning. På grund härav och i betraktande av änkans svåra ställning i ekonomiskt hänseende samt arbetschefens Westermans 41-åriga synnerligen pliktrogna och förtjänstfulla arbete i statens tjänst ansåge sig styrelsen för detta föreliggande undantagsfall böra tillstyrka understöd för änkefru Westerman.

Vid ärendets handläggning inom järnvägsstyrelsen anfördes *avvikande mening* av föredragande byråchefen, som gjorde gällande, att sådana omständigheter i detta fall icke föreläge, att de motiverade avsteg från den av styrelsen förut intagna principiella ståndpunkten, enär Westermans avlöning, vilken under de senaste åren utgjort 12,270 kronor, bort räcka till för ett tillfredsställande ordnande av änkans försörjning.

Statskontoret förklarade sig i princip intaga den ståndpunkten, att pen-

sion eller understöd icke borde utgå till efterlevande efter tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader, men denna principiella uppfattning borde icke få hindra, att understöd beviljades i undantagsfall, då särskilt ömmande omständigheter vore för handen. Då sådant undantagsfall här föreläge, tillstyrkte statskontoret ett årligt understöd av 900 kronor.

Kungl. Maj:t föreslog i förenämnda proposition nr 236 till 1930 års riksdag ett årligt understöd åt änkan Westerman av 900 kronor.

I sitt utlåtande i ärendet (nr 32, punkten 9) anförde *bankoutskottet* följande:

»Såsom departementschefen erinrat, har pensionering med statsmedel av efterlevande till tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader hittills förekommit endast i enstaka undantagsfall. Anledningen till denna praxis har varit, att nämnda tjänstemän i form av högre avlöning än motsvarande tjänstemän vid statens trafikerade järnvägar åtnjuta ersättning för att de ej äga medlemskap i statens järnvägars änke- och pupillkassa och därigenom satts i tillfälle att exempelvis genom försäkringar skydda sina efterlevande. Den praxis, som sålunda följts vid behandlingen av framställningar om understöd till efterlevande efter ifrågavarande anställningshavare, har ansetts böra tillämpas även för framtiden. I samband med godkännande vid innevarande års riksdag av allmänna grunder för beviljande av understöd åt efterlevande till vissa statsanställda har nämligen — såsom ock av departementschefen erinrats — förutsatts, att från dylikt understöd i allmänhet böra vara uteslutna sådana anställningshavare, bland dem tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader, för vilka genom högre löneförmåner särskild kompensation beretts för frånvaron av ordnad familjepensionering. Enligt utskottets mening bör undantag från nu angivna regel endast ske för sådana fall, där särskilt ömmande omständigheter föreligga. Vid bedömande av frågan, huruvida sådana omständigheter kunna anses vara för handen i det nu förevarande fallet, har utskottet icke kunnat underlåta att fästa avgörande vikt vid de synpunkter, som härutinnan blivit framförda inom järnvägsstyrelsen av dess föredragande ledamot. Då utskottet i enlighet med den sålunda uttalade meningen finner sig böra avstyrka bifall till nu föreliggande framställning, har detta även föranletts därav, att utskottet — i motsats till departementschefen — är av den uppfattningen, att beviljande av understöd i detta fall skulle innebära ett uppgivande av ovan angivna principiella ståndpunkt och sålunda kunna medföra vittgående konsekvenser.»

Åberopande det anförda hemställde utskottet om avslag å propositionen. Riksdagen beslöt i överensstämmelse med utskottets hemställan.

I den *nu föreliggande motionen* meddelas, att änkan Westermans ekonomiska ställning betydligt försämrats under de senaste åren, i det att hennes tillgångar — fränsett lösöret — numera på grund av vissa utgifter nedgått till omkring 7,000 kronor. Enligt ett till utskottet inlämnat, den 26 januari 1932 dagtecknat läkarintyg är änkan på grund av sin sjukdom fullständigt oförmögen att försörja sig genom eget arbete och beräknas hennes arbetsförmåga bliva med säkerhet för framtiden bestående.

Utskottet.

Vad i motionen anförts till stöd för beviljande av årligt understöd i här förevarande fall utgör enligt utskottets mening icke tillräckliga skäl för ett frånträdande av den ståndpunkt, som riksdagen intagit vid behandlingen av detta ärende år 1930. Vid sådant förhållande får utskottet under hänvisning till sitt då avgivna, här ovan återgivna utlåtande hemställa,

att förevarande motion II:129 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

V. Ecklesiastikdepartementet.

10:o.

Ang.
pension åt
förra arkiv-
föreståndaren
O. W. Wenner-
stens änka
Emma
Johanna
Wennersten.

I en till riksdagen avlåten, den 11 mars 1932 dagtecknad proposition nr 231 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 3, avseende ecklesiastikdepartementet, föreslagit riksdagen medgiva, att förra föreståndaren för arkivdepån i Visby Oskar Wilhelm Wennerstens änka Emma Johanna Wennersten, född Stenberg, må från och med den 1 september 1931 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 504 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Wennersten var född den 13 oktober 1867 och avled den 31 augusti 1931; att han från och med den 18 februari 1905 till utgången av juni månad 1927 innehade förordnande såsom föreståndare för arkivdepån i Visby; att 1927 års riksdag med bifall till av Kungl. Maj:t därom framlagt förslag beviljade Wennersten en årlig pension av 1,404 kronor; att han vid sin död efterlämnade, förutom änkan, född den 25 december 1875, en dotter Margit (Greta) Hillevi Wennersten, född den 1 februari 1907; att bouppteckningen efter Wennersten utvisade en behållning i boet av 4,555 kronor; samt att änkan i övrigt saknar tillgångar och av dottern icke kan påräkna något bidrag till sitt uppehälle.

Beträffande utredningen i övrigt hänvisar utskottet till propositionen.

Då utskottet icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må vinna riksdagens bifall.

VI. Handelsdepartementet.

11:o.

I två likalydande motioner, väckta den ena i första kammaren under nr 185 av herrar *Nordborg* och *Lindley* samt den andra i andra kammaren under nr 262 av herrar *Lithander* och *Törnkvist* i Karlskrona, har hemställts, »att riksdagen ville åt förste fartygsinspektören *Johan Herman Erdtmans änka, Elin (Ellen) Josefina Erdtman*, av statsmedel bevilja änkepension med ett årligt belopp av 622 kronor, räknat från och med år 1931.»

Ang.
pension åt
f. d. förste
fartygsinspek-
tören *J. H.
Erdtmans
änka.*

Beträffande motiveringen för yrkandet tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen nr 185 i första kammaren.

Av handlingarna i ärendet framgår huvudsakligen följande:

Herman Erdtman, som var född den 12 januari 1867, tjänstgjorde såsom verkmästare vid flottans varv i Stockholm under tiden 15 maj 1899—31 december 1904 samt såsom förste fartygsinspektör i Stockholms distrikt från och med den 1 januari 1915 till sin död den 24 mars 1930. Hans sammanlagda anställningstid i statstjänst utgjorde i det närmaste 21 år. När befattningen såsom förste fartygsinspektör den 1 juli 1928 uppfördes på ordinarie stat, kunde *Erdtman*, som då uppnått en levnadsålder av över 60 år, icke vinna delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa.

Erdtman efterlämnade vid sin död änka och två barn, en son och en dotter. Änkan är född den 17 oktober 1867. Behållningen i boet efter mannen belöpte sig till omkring 9,500 kronor, därav något mer än 7,600 kronor utgjordes av kontanta medel, och tillföll helt änkan. På grund av inbetalningar, som mannen verkställt till allmänna änke- och pupillkassan i Sverige, är änkan berättigad att från kassan åtnjuta en årlig pension å 1,374 kronor. Av barnen är sonen till yrket ingenjör; dottern är gift med en banktjänsteman.

Erdtmans änka gjorde i en till Kungl. Maj:t ställd, den 11 augusti 1930 dagtecknad skrift framställning om erhållande av pension. Denna framställning tillstyrktes av *kommerskollegium*.

I utlåtande den 12 september 1930 anförde *statskontoret*, att då den pension, änkan åtnjöt från allmänna änke- och pupillkassan i Sverige, endast vore obetydligt mindre än den pension, som skulle hava tillkommit henne, om hennes man blivit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, samt änkan icke heller vore alldeles utan tillgångar och syntes kunna påräkna något ekonomiskt stöd hos sina två barn, tillräckliga skäl knappast kunde anses föreligga att söka i detta fall utverka någon pension av statsmedel.

Genom beslut den 11 oktober 1930 fann *Kungl. Maj:t* framställningen icke föranleda någon *Kungl. Maj:ts* åtgärd.

Såsom i motionerna erinrats var frågan om pension åt fartygsinspektö-

ren Erdtmans änka föremål för prövning vid 1931 års riksdag i anledning av en då i ämnet väckt motion.

I utlåtande nr 29, punkten 13, över sistnämnda motion anförde *bankoutskottet* följande:

»Av utredningen framgår, att fartygsinspektören Erdtmans änka redan är i åtnjutande av pension från enskild pensionskassa till belopp, som i det närmaste motsvarar vad som skulle hava tillkommit henne, därest mannen varit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, att behållningen i boet efter mannen — omkring 9,500 kronor — i sin helhet tillfallit änkan samt att hon lärer kunna påräkna något ekonomiskt stöd från sina barn. Under sådana förhållanden anser utskottet i likhet med statskontoret, att anledning i detta fall icke föreligger att bereda pension av statsmedel.»

Åberopande det anförda hemställde utskottet, att den väckta motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Riksdagen beslöt i överensstämmelse med utskottets hemställan.

De nu föreliggande motionerna gå ut på, att änkan Erdtman skulle tillerkännas en pension från allmänna indragningsstaten till så stort belopp, att detsamma jämte den till henne från enskild pensionskassa utgående pensionen uppgår till samma belopp, som skulle hava tillkommit henne från civilstatens änke- och pupillkassa, därest mannen vunnit delaktighet i sistnämnda kassa. Det härför erforderliga fyllnadsbeloppet har i motionerna beräknats till 622 kronor. Med avseende å detta belopp bör framhållas, att detsamma jämväl innefattar dyrtidstillägg, vilket dessutom beräknats med utgångspunkt från ett något högre tal för levnadskostnadsökningen än det nu gällande.

Utskottet.

Då i nu föreliggande motioner icke anförts några omständigheter, vilka icke vid ärendets tidigare prövning varit kända, synes anledning icke förefinnas att frångå den ståndpunkt, som riksdagen vid frågans behandling år 1931 intagit.

Utskottet hemställer,

att förevarande motioner I: 185 och II: 262 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

B. Affärsdrivande verks medel.

I. Postmedel.

12:o.

Ang.
ärligt under-
stöd åt
f. d. post-
föraren J. P.
Siikavuopios
änka.

I en inom första kammaren under nr 250 väckt motion har herr *Bergqvist* hemställt, »att riksdagen ville bevilja *änkan* efter framlidne postföraren Johan Petter Siikavuopio *Hilda Karolina Siikavuopio* ett pensionsunderstöd av 300 kronor för år eller det belopp vederbörande utskott

eventuellt kan finna skäligt föreslå, att utgå från och med år 1932 så länge hon lever ogift».

Beträffande de skäl, som av motionären anförts som stöd för yrkandet, får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar i ärendet inhämtas, att Johan Petter Siikavuopio, som var född den 15 januari 1858, varit anställd som postförare å den 37,2 mil långa postföringslinjen Karesuando—Skibotten i Norge i det närmaste 24 år eller under tiden 1 april 1898—28 februari 1922. På förslag av Kungl. Maj:t tillerkändes Siikavuopio från och med den 1 januari 1923 av samma års riksdag ett årligt understöd av postmedel å 400 kronor, motsvarande en nyreglerad pension av 792 kronor. Han avled den 23 juni 1931, efterlämnande änka, Hilda Karolina Siikavuopio, född Henrikson den 22 juli 1870 och alltså nu 61 år gammal, samt två barn, nämligen en son, född den 16 december 1899, och en dotter, född den 17 februari 1905. Änkan är sjuklig och i behov av understöd. Även barnen äro sjukliga.

Då frågan om beviljande av årligt understöd åt postföraren Siikavuopio förelåg till behandling vid 1923 års riksdag, anförde bankoutskottet — som tillstyrkte bifall till Kungl. Maj:ts förslag — att det arbete, som Siikavuopio under 24 år utfört för framförande av posten den 37 mil långa linjen genom obanade ödemarker i landets nordligaste trakter, enligt utskottets mening måste betraktas såsom en kulturbragd i sitt slag och bure vittne om ett mindre vanligt nit och intresse vid fullgörandet av den med synnerliga besvärligheter förenade tjänstgöringen.

Utskottet.

Lika litet som pension eller därmed jämförligt understöd plägat, utan alldeles särskilda skäl, beviljas åt postförare, har ej heller understöd hittills ansetts böra beredas åt efterlevande till sådana personer. De skäl, som lägo till grund för riksdagens beslut om beredande av en statspension åt Siikavuopio, synas utskottet emellertid vara av den art, att de, utan frångående av den ståndpunkt riksdagen sålunda intagit, kunna motivera, att riksdagen beviljar något understöd åt hans efterlevande, vilka efter mannens frånfälle leva under betryckta ekonomiska förhållanden. Detta understöd synes böra fastställas till ett årligt belopp av 240 kronor att av postmedel utgå till änkan från och med den 1 januari 1932 under hennes återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 250, må medgiva, att f. d. postföraren Johan Petter Siikavuopios änka Hilda Karolina Siikavuopio, född Henrikson, må från och med den 1 januari 1932 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, av postmedel uppbära ett årligt understöd av 240 kronor.

II. Telegrafverkets medel.

13:o.

Ang.
 uppfostrings-
 bidrag åt av-
 lidna telegraf-
 kommissarien
 Bea (Beda);
 Magda-
 lena Valgrens
 dotter.

I en till riksdagen avlåten, den 11 mars 1932 dagtecknad proposition nr 235 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att avlidna telegrafkommissarien Bea (Beda) Magdalena Valgrens dotter *Marya Adalberti de Gotha Valgren* må från och med den 1 maj 1931 till och med utgången av det kalenderår, varunder hon uppnår 18 års ålder, uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 600 kronor, att utgå av telegrafverkets medel.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Bea Magdalena Valgren år 1903 inträdde i telegrafverkets tjänst; att hon år 1908 erhöi sin första ordinarie befattning samt år 1928 befordrades till telegrafkommissarie av klass 5 (lönegrad 17); att hon avled ogift den 9 april 1931, efterlämnande dottern *Marya Adalberti de Gotha Valgren*, född den 18 december 1918; att den efter Valgren upprättade bouppteckningen utvisade ett betydande underskott; samt att dottern på grund härav och då hon av sin fader icke kan erhålla något som helst bidrag till sitt uppehälle står helt utblottad.

Telegrafstyrelsen har i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att Valgrens dotter måtte, utan hinder av att hon vore född utom äktenskapet, tilldelas den pension, vartill hon i övrigt kunde prövas vara berättigad. Till stöd för ifrågavarande framställning har styrelsen anfört följande:

Jämlikt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 279) angående pensionering av efterlevande barn till kvinnliga befattningshavare i statens tjänst vore en var kvinnlig innehavare av ordinarie befattning i statens tjänst med avlöning enligt grunder, som fastställts år 1925 eller senare, skyldig att genom erläggande av avgifter bereda rätt till pension åt efterlevande barn. Dylik befattningshavares efterlevande barn ägde åtnjuta pension enligt de bestämmelser, som i vederbörande pensionsinrättnings reglemente stadgats för barn efter manlig innehavare av samma befattning eller befattning i samma lönegrad vid det verk eller den stat, den kvinnliga befattningshavaren tillhört.

De föreskrifter, som gällde i fråga om den barn efter avliden manlig innehavare av ordinarie befattning vid telegrafverket tillkommande pensionsrätt, återfunnes i reglementet den 10 december 1920 (nr 906) för telegrafverkets änke- och pupillkassa med däri sedermera vidtagna ändringar. I 8 § 2 mom. av sagda reglemente stadgades, att de pensionsberättigade vore delägares änka, så länge hon levde ogift, samt delägares barn, tills det uppnått 18 års ålder eller dessförinnan trädde i äktenskap, vilken levnadsålder emellertid under i 6 mom. angiven förutsättning höjts till 21 år.

I infortrat utlåtande hade direktionen över telegrafverkets änke- och pupillkassa framhållit, att jämlikt reglementet för kassan pension icke utginge till manlig befattningshavares barn, som vore födda utom äktenskap. I följd härav skulle alltså Valgrens dotter icke kunna i denna ordning beredas pension.

Det syntes likväl telegrafstyrelsen strida mot billighetens krav, om Valgrens dotter skulle bliva utestängd från pensionsrätt trots det modern för beredande av sådan rätt författningesenligt haft att erlægga avgifter med ej mindre än 15 kronor 50 öre för månad, eller sammanlagt för tiden från förenämnda kungörelses ikraftträdande den 1 juli 1925 till fränfallet 1,074 kronor 15 öre.

Hade Valgren i stället innehaft motsvarande befattning inom exempelvis postverket, för vilket eljest gällde samma avlönings- och pensionsbestämmelser som för telegrafverket, skulle dottern nu utan vidare varit berättigad till en pension a 1,278 kronor för år, förutom dyrtidstillägg.

Anledningen till denna olikhet i pensionsställning vore följande:

I motsats till telegrafverkets personal vore postverkets befattningshavare skyldiga tillhöra civilstatens änke- och pupillkassa. I reglementet för denna kassa stadgades ursprungligen, att pensionsberättigade vore delägars änka samt hans äkta barn, men häri hade år 1929 den ändring vidtagits, att pensionsberättigade vore, förutom änka, delägars eget arvsberättigade barn.

Då gällande lag den 8 juni 1928 om arv i 3 kap. 1 § stadgade, att barn utom äktenskap ägde taga arv efter modern utan att sådan förklaring erfordrades, som för dylikt barn jämlikt 2 och 3 §§ i samma kapitel föreskrivits för arvsrätt efter fader, följde därav, att kvinnlig befattningshavares barn utom äktenskap utan vidare bleve i pensionshänseende likställt med manlig befattningshavares äkta barn eller sådant hans barn utom äktenskap, för vilket föreläge stadgad förklaring. För alla dessa barn inträdde pensionsrätt jämlikt civilstatens änke- och pupillkassas regler.

Det syntes styrelsen i hög grad stötande för rättskänslan, att samma belopp av pensionsavgifter, erlagda för samma ändamål jämlikt samma författning av befattningshavare i samma avlönings- och pensionsställning, i det ena fallet medförde men i det andra icke medförde pensionsrätt för efterlevande i samma skyldskapsställning gent emot befattningshavaren.

Styrelsen ville vidare framhålla, att den pensionsfond, till vilken Valgren haft att erlægga avgifter, kommit till användning för sitt stadgade ändamål allenast i ett försvinnande litet antal fall — för närvarande 7 med en månatlig utgiftssumma av 520 kronor i månaden — under det fondens behållning vid ingången av år 1932 uppgått till 2,130,961 kronor 22 öre.

Statskontoret har i avgivet utlåtande i ärendet anfört följande:

Såsom telegrafstyrelsen framhållit föreläge ingen rätt till pension i det fall, varom styrelsens framställning handlade. Styrelsen ville göra gällande, att, om den avlidna kvinnliga telegrafkommisarien Valgren i stället tillhört postverket eller annat verk, vars personal i avseende å familjepensioneringen tillhörde civilstatens änke- och pupillkassa, pensionsrätt skulle hava tillkommit Valgrens utom äktenskap födda dotter. Emellertid framginge av stadgandet i 2 § 1 mom. av kungörelsen angående pen-

sionering av efterlevande barn till kvinnliga befattningshavare i statens tjänst, att pensionsrätten för nämnda barn vore reglerad enligt de bestämmelser, »som i vederbörande pensionsinrättnings reglemente finnas stadgade för barn efter manlig innehavare av samma befattning eller befattning i samma lönegrad vid det verk eller den stat, den kvinnliga befattningshavaren tillhört». Vid sådant förhållande och då enligt lagen om arv uppställts särskilda förutsättningar för att barn utom äktenskap skulle hava rätt till arv efter fader och dessa förutsättningar icke visats vara för handen i detta fall, skulle väl icke heller enligt reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa någon rätt till pension i nu förevarande fall förelegat. Frågan huruvida barn efter manlig innehavare av befattningen i detta fall varit pensionsberättigat måste nämligen besvaras nekande, till dess visats, att barnet vore trolovningsbarn eller att förklaring avgivits om att barnet skulle äga samma arvsrätt som barn av äktenskaplig börd.

Med hänsyn härtill hyste statskontoret visserligen någon tvekan, om icke vittgående konsekvenser av den av telegrafstyrelsen föreslagna åtgärden skulle kunna vara att befara; men då här syntes föreliggande behjärtansvärda omständigheter, ville statskontoret icke motsätta sig, att framställning gjordes till riksdagen i enlighet med telegrafstyrelsens hemställan.

Departementschefen har anfört, att han med hänsyn till föreliggande synnerligen ömmande omständigheter icke ville motsätta sig, att understöd av statsmedel bereddes Valgrens dotter. Detta syntes departementschefen emellertid böra ske icke, på sätt telegrafstyrelsen ifrågasatt, medelst dispens från de i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 279) givna bestämmelserna angående pensionering av efterlevande barn till kvinnliga befattningshavare i statens tjänst utan i den form, att uppfostringsbidrag till skäligt belopp, förslagsvis 600 kronor för år, beviljades åt barnet, att gäldas av telegrafverkets medel.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Motioner
I: 360 och
II: 541.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft två i anledning av förevarande proposition väckta likalydande motioner, nämligen inom första kammaren nr 360 av fröken *Hesselgren* samt inom andra kammaren nr 541 av fru *Nordgren* och herr *Lindberg*, i vilka motioner hemställts, »att riksdagen måtte medgiva, att avlidna telegrafkommisarien Valgrens dotter Marya Adalberti de Gotha Valgren må från och med den 1 maj 1931 till och med utgången av det kalenderår, varunder hon uppnår 21 års ålder, uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 1,000 kronor, att utgå av telegrafverkets medel.»

I motionen nr 360 i första kammaren har motionären — efter att hava lämnat en redogörelse för telegrafstyrelsens och statskontorets förenämnda yttranden i ärendet — gjort gällande, att statskontorets tolkning av bestämmelserna i kungörelsen den 18 juli 1925 (nr 279), jämförd med § 7 i reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa, vore oriktig

samt framhållit, att även om ifrågavarande bestämmelser skulle vara att tolka på det sätt statskontoret ansåge, förutsättningarna för arvsrätt och därmed pensionsrätt enligt sagda reglemente i förevarande fall likväl vore uppfyllda, enär Valgrens dotter vore trolovningsbarn.

Till styrkande härav har av motionären ingivits ett av vederbörande barnavårdsman utfärdat intyg, vari vitsordats att Marya Adalberti de Gotha Valgren, som vore född utom äktenskapet den 8 december 1918 och dotter till numera avlidna telegrafkommissarien Bea Magdalena Valgren, i ett den 2 januari 1919 dagtecknat erkännande av faderskapet, underskrivet av Sven Adalbert Fredriesson, angivits såsom trolovningsbarn.

Motionären har vidare anfört följande:

»Det torde sålunda vara otvivelaktigt, att telegrafkommissarien Valgrens dotter, om modern innehåft motsvarande befattning inom verk, vars befattningshavare äro skyldiga att tillhöra civilstatens änke- och pupillkassa, utan vidare skulle hava varit berättigad till den pension, för vars tryggande modern fått vidkännas betydande utgifter. Det synes mig därför obilligt och i hög grad stötande för rättskänslan, om dottern nu utestänges från pensionrätt.

Vad här anförts synes utgöra starka skäl för ett bifall till telegrafstyrelsens hemställan om dispens från de i kungörelsen den 18 juni 1925 givna bestämmelserna om pensionering av efterlevande barn till kvinnliga befattningshavare. Gentemot ett beslut i sådan riktning har emellertid statskontoret gjort gällande, att ett dylikt medgivande skulle kunna medföra vittgående konsekvenser. Om man tillmäter denna invändning avgörande betydelse, kan man uppenbarligen avvärja faran för dylika konsekvenser genom att i stället för en allmän dispens medgiva understöd av telegrafverkets medel med visst belopp. Det är denna utväg, som av departementschefen i propositionen förordats. Det synes mig emellertid, i betraktande av att Valgrens dotter vid en dispens skulle erhålla en årlig pension av nära 1,300 kronor förutom dyrtidstillägg, innebära en alltför sträng beskärning av pensionsbeloppet, att, såsom i propositionen föreslagits, fastställa understödet endast till 600 kronor årligen. För min del får jag därför föreslå, att beloppet bestämmes till 1,000 kronor årligen.

Vidare synas skäl föreligga för sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att understödet får utgå intill dess barnet uppnått 21 års ålder, vilket skulle hava varit fallet, om pensionsrätt förelegat enligt gällande författning.»

Beträffande motiveringen i övrigt för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen nr 360 i första kammaren.

I likhet med departementschefen och de i ärendet hörda myndigheterna har utskottet ansett, att något understöd av statsmedel bör beredas Valgrens dotter. Med hänsyn till föreliggande omständigheter har utskottet, i anledning av vad motionärerna till stöd för sitt yrkande anfört, funnit sig kunna tillstyrka ett något högre understödsbelopp än

Utskottet.

det av Kungl. Maj:t föreslagna. Utskottet vill i sådant avseende föreslå, att uppfostringsbidraget fastställas till 804 kronor för år.

I fråga om tiden för understödets utgående finner utskottet däremot icke tillräckliga skäl föreligga för avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt de i ämnet väckta motionerna I: 360 och II: 541, må medgiva, att avlidna telegrafkommissarien Bea (Beda) Magdalena Valgrens dotter Marya Adalberti de Gotha Valgren må från och med den 1 maj 1931 till och med utgången av det kalenderår, varunder hon uppnår 18 års ålder, uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 804 kronor, att utgå av telegrafverkets medel.

III. Trafikmedel.

14:o.

Ang.
pension åt
förra stations-
mästaren J. E.
Lundqvists
änka.

I en till riksdagen avlåten, den 15 januari 1932 dagtecknad proposition nr 69 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 2, avseende kommunikationsdepartementet, föreslagit riksdagen medgiva, att förra stationsmästaren vid statens järnvägar Jöns Esbjörn Lundqvists änka, *Linda Charlotta Lundqvist, född Vesterberg*, må, räknat från och med den 1 januari 1931, under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, av trafikmedel uppbära en årligt pension av 444 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande:

Jöns Esbjörn Lundqvist, som var född den 3 november 1848 och avled den 8 februari 1926, hade varit anställd vid statens järnvägar under en tid av 39 år, därav såsom ordinarie stationskarl från och med den 1 mars 1875 till den 1 november 1886 samt såsom stationsmästare från och med sist-sagda dag intill sin avgång den 1 december 1913. Han hade varit delägare i statens järnvägars änke- och pupillkassa, men då han år 1904 ingått äktenskap, hade han uppnått en levnadsålder av 55 år, på grund varav delägarrätt i kassan för erhållande av pension åt hans hustru vid sagda tid icke kunnat vinnas utan erläggande av avsevärda tilläggsavgifter.

Lundqvists efterlämnade änka, som är född den 2 juli 1873 och alltså 58 år gammal, är barnlös. Enligt intyg, vars riktighet bestyrkts av komministern inom den församling, där änkan är kyrkoskriven, har hon, som enligt läkarintyg lider av allmän klenhet på grund av genomgången lung-

sot m. m., endast haft tillfälligt lättare sömnadsarbete och icke åtnjutit annat understöd än från »Föreningen Gör godt» vid jultiden 1930,

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet vill erinra, att riksdagen tidigare i vissa fall beviljat pension åt änka efter vid statens järnvägar anställd ordinarie befattningshavare under likartade förhållanden som de nu förevarande, d. v. s. då med hänsyn till mannens ålder vid äktenskapets ingående detta icke medfört pensionsrätt för änkan. På grund härav och då änkan Lundqvist befinner sig i knappa ekonomiska villkor, har utskottet icke något att erinra mot att änkan beredes en årlig pension av statsmedel. Det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet vill utskottet tillstyrka.

Utskottet.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

15:o.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 83 har herr *Höglund* i Göteborg hemställt, »att riksdagen från och med den 1 januari 1932 må bevilja änkan *Emma Maria Boman* ett årligt pensionstillägg av 384 kronor».

*Ang.
årligt under-
stöd åt ban-
vakten J. D.
Eliasson Bo-
mans änka.*

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Av handlingarna i ärendet framgår, att *Johan Daniel Eliasson Boman*, som var anställd såsom banvakt vid västkustbanan, den 27 december 1900 blivit överkörd och dödad av ett bantåg i närheten av Kungsbacka station. Änkan *Boman* anhängiggjorde vid domstol talan mot järnvägsstyrelsen med yrkande om skadestånd i anledning av mannens död, men yrkandet blev ej bifallet, till synes närmast av den anledningen, att upplysning saknades angående de närmare omständigheterna vid olycksfallet, särskilt i vad mån vållande till *Bomans* död låge järnvägens förvaltning eller betjäning till last. Änkan, som är född den 24 juli 1865 och alltså nu 66 år gammal, åtnjuter pension från enskilda järnvägarnas pensionskassa jämte pensionstillägg därå från statens järnvägar till ett sammanlagt belopp av, förutom dyrtidstillägg, 205 kronor 20 öre. Enligt läkares intyg är änkans arbetsförmåga på grund av ålderdomssvaghet och reumatisk värk varaktigt nedsatt. Det intygas vidare, att hon är medellös och i behov av understöd. I äktenskapet hade makarna *Boman* sju barn, vilka vid mannens frånfälle voro i åldern 1 till 16 år.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 16 september 1931 dagtecknad skrift anhöll *Bomans* änka om viss förhöjning av sin ovanberörda pension.

Statskontoret anförde i utlåtande över denna framställning, att då sökandens pensionsförmån väsentligen understeg det belopp av 384 kronor, som i regel plägade lägst beviljas obemedlad änka efter arbetare i statens tjänst, samt omständigheterna i detta fall syntes vara ömmande, något understöd borde beredas sökanden. Då med hänsyn till avgränsningen av Kungl. Maj:ts befogenhet i avseende å änkepensioneringen förevarande spörsmål syntes böra föreläggas riksdagen, hemställde statskontoret, att Kungl. Maj:t måtte ej mindre bevilja sökanden en gratifikation av trafikmedel för år 1931 å förslagsvis 200 kronor, än även föreslå riksdagen medgiva, att sökanden finge från och med ingången av år 1932 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka, av trafikmedel uppbära ett årligt understöd till sådant belopp, att detsamma jämte henne tillkommande pension och pensionstillägg uppginge till 384 kronor.

Järnvägsstyrelsen förklarade sig i avgivet utlåtande med hänsyn till omständigheterna i samband med det olycksfall, vid vilket mannen Boman förolyckats, icke hava något att erinra mot bifall till framställningen i enlighet med statskontorets förslag.

Sedan *Kungl. Maj:t* genom beslut den 27 november 1931 bemyndigat järnvägsstyrelsen att till änkan Boman utbetala ett tillfälligt understöd av 200 kronor, fann Kungl. Maj:t genom beslut den 11 december 1931 ansökningen om pensionsförhöjning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Utskottet.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna anser utskottet förhållandena i förevarande fall vara sådana, att någon förhöjning av de till änkan Boman nu utgående pensionsförmånerna bör beviljas av riksdagen. Utskottet fäster härvid i främsta rummet avseende, dels vid de omständigheter, under vilka mannen avlidit, dels ock därvid, att änkan — som genom eget arbete lyckats bereda uppfostran åt en stor barnskara — numera synes vara på grund av ålder och sjukdom urständsat att skaffa sig försörjning. Den tillstyrkta förhöjningen torde, såsom statskontoret föreslagit, böra bestämmas till sådant belopp, att detsamma jämte änkan tillkommande pension och pensionstillägg uppgår till 384 kronor eller samma belopp, som i regel plägar tillerkännas obemedlad änka efter arbetare i statens tjänst, samt utgå av trafikmedel såsom årligt understöd åt änkan från och med den 1 januari 1932 under hennes återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd. Å sammanlagda understödsbeloppet torde dyrtidstillägg tillkomma enligt de grunder, som gälla för nyreglerade familjepensionsbelopp.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 83, må medgiva, att banvakten Johan Daniel Eliasson Bomans änka Emma Maria Boman må från och

med den 1 januari 1932 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, av trafikmedel uppbära ett årligt understöd till sådant belopp, att detsamma jämte henne förut tillkommande pension och pensionstillägg uppgår till 384 kronor.

16:o.

I en inom andra kammaren av herr *Laurén* väckt motion nr 250 hemställes, »att riksdagen behagade bevilja änkan *Karolina Fahlén, född Johansson*, en årlig pension av sexhundra kronor, att utgå från 1932 års början».

Ang.
pension åt
stationsinspektoren
K. A. Fahléns
änka.

Beträffande motiveringen för förslaget får utskottet hänvisa till motionen.

Av handlingarna i ärendet framgår huvudsakligen följande:

Karl August Fahlén var anställd såsom stationsinspektör vid Åkers styckebruks station å Norra Södermanlands järnväg, vilken järnväg från och med den 1 juli 1931 övertogs av staten, under åren 1895—1925. Sistnämnda år erhöll Fahlén avsked med pension. Han avled den 13 september 1931, efterlämnande änka *Karolina Fahlén, född Johansson* den 31 maj 1857 och alltså snart 75 år gammal, samt fyra barn. Av barnen äro två döttrar, vilka äro gifta och hava vardera fem barn i uppväxtåren, samt två söner, av vilka enligt uppgift i motionen den ene för närvarande saknar anställning och den andre endast har en mindre inkomst. Bouppteckningen efter Fahlén utvisade en behållning av 2,558 kronor 25 öre.

Fahléns änka anhöll i en till järnvägsstyrelsen ställd, den 6 november 1931 dagtecknad skrift att få komma i åtnjutande av pension från statens järnvägar. I denna skrift anförde änkan bland annat att, därest Norra Södermanlands järnväg icke övertagits av staten utan fortfarande ägts av det enskilda järnvägsaktiebolaget, detta säkerligen i likhet med vad i vissa föregående fall ägt rum skulle hava berett henne en änkepension. Sedan distriktschefen vid statens järnvägars I:a distrikt avgivit yttrande över ansökningen, fann järnvägsstyrelsen genom beslut den 30 december 1931 framställningen icke kunna bifallas.

Över nu förevarande motion har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från statskontoret, som i frågan hört järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen har anfört följande:

Orsaken till att styrelsen funnit sig förhindrad vidtaga några åtgärder för beredande av pension åt änkan *Fahlén* är främst att söka däri, att varken statens järnvägar eller statsverket över huvud torde kunna anses ens moraliskt förpliktade att träda hjälpande emellan i ett fall som det förevarande, då det gäller änkan efter en befattningshavare, som aldrig varit anställd i statens tjänst.

Det torde dessutom vara synnerligen ovisst, om det enskilda järnvägsbolaget, därest banan alltjämt varit i dess ägo, beviljat änkan Fahlén något understöd. Enligt införskaffad utredning har sådant understöd lämnats blott i tre fall, och förre trafikchefen vid banan har vidare upplyst, att bolaget med hänsyn till sin dåliga ekonomi säkerligen skulle ansett sig förhindrat bevilja något understöd i förevarande fall.

Anmärkas må ock, att ett bifall till motionen skulle kunna medföra konsekvenser för andra fall i en omfattning, som ej låter sig för närvarande överblicka.

Under angivna förhållanden anser sig styrelsen förhindrad tillstyrka statspension åt änkan Fahlén.

För den händelse motionen emellertid skulle vinna riksdagens beaktande, anser sig styrelsen böra fästa uppmärksamheten på att det föreslagna pensionsbeloppet i varje fall måste anses för högt. Enligt styrelsens mening bör nämligen ett eventuellt understöd under inga förhållanden sättas till högre belopp än det högsta, som riksdagen, respektive Kungl. Maj:t, pläga bevilja till änkor, som enligt gällande praxis kunna ifrågakomma till statligt understöd, eller 384 kronor om året.

För egen del har *statskontoret* anfört:

Järnvägsstyrelsen anser, att pension av statsmedel icke bör i detta fall beviljas. Då styrelsen befarar vittgående konsekvenser av ett bifall till motionen, må framhållas att, när fråga är om familjepension efter befattningshavare vid en av staten övertagen enskild järnväg, pension bör beviljas allenast under förutsättning att den avlidne antingen varit i tjänst, efter det järnvägen övertogs av staten, eller uppburit pension av statsmedel; och då äro kanske icke konsekvenserna så avskräckande. Om pension beviljas, bör beloppet väsentligen begränsas enligt styrelsens mening; och jämväl statskontoret anser det i motionen föreslagna beloppet väl högt, men föreställer sig dock, att begränsningen bör stanna vid 444 kronor.

Utskottet.

Utskottet finner för sin del tveksamt, huruvida pension eller därmed jämförligt understöd i detta fall bör ifrågakomma. För ståndpunktstagande härutinnan synes det utskottet vara erforderligt att erhålla dels närmare utredning angående föreliggande understödsbehov, med hänsyn särskilt till det bistånd Fahléns änka kan påräkna från sina barn, dels ock en belysning av frågan om de konsekvenser, till vilka ett beslut om pension i detta fall kan väntas leda med avseende å pensionering genom statens försorg av efterlevande till befattningshavare, vilka varit anställda vid av staten övertagna enskilda järnvägar. Då emellertid, såvitt av föreliggande utredning kan bedömas, ett eventuellt understöd åt änkan Fahlén under alla förhållanden icke synes kunna bestämmas till högre belopp än 444 kronor årligen, samt Fahlén icke varit ordinarie statstjänsteman, lär det enligt av 1930 års riksdag antagna grunder för beviljande av familjeunderstöd i vissa fall få anses ankomma på Kungl. Maj:t att ensam meddela beslut i ärendet. Vid sådant förhållande har utskottet, utan att för egen del taga ståndpunkt i frågan, ansett sig böra avstyrka åtgärd från riksdagens sida i ämnet.

Utskottet hemställer förty,

att förevarande motion II:250 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

IV. Statens domäners fond.

17:o.

I en till riksdagen avlåten, den 15 januari 1932 dagtecknad proposition nr 69 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 3 föreslagit riksdagen medgiva, att ett vart av avlidne extra jägmästaren *Ernst Richard Hedebys* och hans efterlämnade änka *Greta Hedebys barn, Beck Stig Axel, Claes Per Ake, Erik Ulf Rickard, Britta Margareta* och *Gunilla Maria Augusta*, må, räknat från och med den 1 oktober 1929, till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnår 18 års ålder, från statens domäners fond uppbära ett årligt uppfostringsbidrag av 240 kronor.

Ang.
uppfostrings-
bidrag åt
extra jäg-
mästaren
E. R. Hedebys
minderåriga
barn.

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande:

Hedeby, som var född den 1 februari 1889, förordnades, efter att hava avlagt avgångsexamen från skogshögskolan den 31 mars 1917, den 12 april samma år till extra jägmästare. Hans effektiva tjänstgöring inom domänverket från sistnämnda dag till dödsdagen den 11 september 1929 omfattade sammanlagt 6 år 3 månader 19 dagar. Därjämte tjänstgjorde han under tiden 11 januari—15 juli 1918 samt 25 oktober 1918—31 januari 1921 hos bränslekommissionen såsom distriktschef i Mjölby distrikt, varigenom hans sammanlagda effektiva statstjänst uppginge till 9 år 1 månad. Med inberäkning av jämväl den tid, under vilken arbete ej kunde beredas honom, utgjorde anställningstiden 12 år 5 månader. Dessutom hade Hedeby under de senare åren av sin levnad med stöd av anslag från fonden för skogsvetenskaplig forskning utfört vissa undersökningar av ekens stamform och ekonomiska utnyttjande. Rektorn vid skogshögskolan, professorn T. Jonson, som på uppdrag av fondens styrelse haft att följa denna undersökning, hade i avgivet intyg lämnat Hedebys forskningsarbete ett synnerligen gott vitsord, samt däri meddelat, att enligt professor Jonsons mening de ur fonden beviljade anslagen icke synta hava täckt kostnaderna ens för själva materialinsamlingen och sålunda än mindre för bearbetningen, varför åtminstone den senare måst utföras med uppoffring av Hedebys egna tillgångar.

Enligt bevis från pastorsämbetet i Mjölby efterlämnade Hedeby såsom sterbhusdelägare änka, född den 12 oktober 1893 och alltså 38 år gammal, ävensom följande 5 minderåriga barn: Beck Stig Axel, född den 5 oktober 1919, Claes Per Ake, född den 17 februari 1921, Erik Ulf Rickard, född den 22 oktober 1923, Britta Margareta, född den 26 juli 1925, och Gunilla Maria Augusta, född den 26 februari 1927.

Sedan boet efter Hedeby avträtts till urarvskonkurs, uppginge enligt bouppteckningen boets tillgångar till 14,371 kronor 23 öre. Skulderna

vore däremot upptagna till 35,417 kronor 78 öre, på grund varav bristen i boet utgjorde 21,046 kronor 55 öre.

Änkan Hedebys vore, sedan dödsboet avträtts i konkurs, i fullständig saknad av tillgångar samt efter mannens död för sig och sina barns uppehälle i huvudsak hänvisad till främmande hjälp.

I detta sammanhang må erinras, att fråga om pension åt Hedebys efterlevande varit föremål för prövning vid 1930 års riksdag i anledning av en inom andra kammaren i ämnet väckt motion.

I utlåtande nr 32, punkt 25, anförde *bankoutskottet*, att utskottet visserligen funnit vad i motionen anförts tala för att understöd av statsmedel i en eller annan form lämnades Hedebys efterlevande, men att utskottet, som icke vore berett att på grundval av den förebragta utredningen tillstyrka en åtgärd i sådan riktning, funnit ärendet vara av den art, att prövningen av detsamma i första hand borde ankomma på vederbörande myndigheter och Kungl. Maj:t. Utskottet förmenade, att Kungl. Maj:t — därest efter närmare utredning omständigheterna funnes böra därtill föranleda — icke skulle underlåta att till riksdagen inkomma med framställning i ämnet.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Även om med hänsyn till Hedebys jämförelsevis korta anställningstid i statens tjänst vissa betänkligheter kunna hysas mot att understöd av statsmedel beredes hans efterlevande, har utskottet i betraktande av här föreliggande, i hög grad ömmande omständigheter icke velat motsätta sig en åtgärd i sådant syfte. Detta understöd torde, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, böra lämnas i form av uppfostringsbidrag för de minderåriga barnen. Det föreslagna understödsbeloppet av 240 kronor till varje barn synes väl avvägt.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Stockholm den 25 april 1932.

C. E. SVENSSON.

Närvarande: se anteckning å utlåtandet nr 30.